

re
si
dèn
ei
es

Perquè pugui donar-se una residència artística, cal, en principi i com a mínim, poder disposar d'un espai físic de treball i d'uns recursos (materials i econòmics). Però això ens sembla que presenta un marc incomplet.

Una residència artística demana alguna cosa més que una cessió d'espai. També es necessiten altres recursos, potser d'entrada més intangibles. Cal acompanyament, atenció, afecte i capacitat de reflexió crítica durant el temps que dura la residència.

Per aquest motiu, prenem aquest text com punt de partida d'un **text obert**, que incorpori noves veus, des de prismes i mirades diferents dins el territori estatal.

Al llarg d'un any aquest text itinerant farà múltiples parades, en diferents llocs, que ens acolliran i ens ofereixen micro-residències d'escriptura que ens permetran escoltar, recollir i compartir diferents experiències i aproximacions sobre les residències.

1.

Algú ha dit Residència?

Cada procés de creació és únic i irreplicable, cada artista necessita coses diferents i específiques. I encara que et sembli obvi, cada residència necessita que es creï un marc diferencial que l'aculli i reuneixi les condicions que necessita el projecte que s'hi desenvoluparà.

Com es pot ser amfitrió de residències si sempre canvien, si sempre són diferents?

La resposta encara que no ho creguis és simple: ESCOLTA. I deixa't sorprendre pel diàleg que esteu a punt de compartir juntes, tu i l'artista.

Pensa que l'escolta autèntica produeix espai lliure, i aquesta és una condició mínima i necessària per a que es dugui a terme qualsevol tipus de creació. Només així seràs capaç de generar espais i temps disponibles per als i les artistes.

No hem de confondre la pràctica compromesa de l'escolta amb una posició ingènua, utòpica o simplement sentimental. L'escolta va de la mà de la FLEXIBILITAT i això és el que de debò permetrà gestionar una residència que sigui eficient per ambdós.

Es tracta de practicar un pensament flexible, d'entendre que hi ha excepcions de les normes, i que existeixen eines i estratègies que ens permeten portar a bon port els nostres projectes sense deixar d'atendre la nostra realitat present.

El pensament flexible ens dona la capacitat de pensar les coses d'una manera diferent, ens ajuda a ajustar-nos al canvi, a millorar els models que ja coneixem i a proposar noves formes que s'adaptin i responguin millor a cada pràctica artística.

Existeixen diferents tipus de flexibilitats i ens agradaria que les tinguessis presents totes, per exemple:

Flexibilitat relativa al temps: Els temps i els ritmes de cada procés de creació són diferents. Si l'administració dels temps té en compte i respecta la naturalesa particular de cada procés i no l'intenta sotmetre a patrons preestablerts de la institució, estem segures que l'abast i l'acció del TEU PROGRAMA de residències creixerà de manera exponencial.

Flexibilitat relativa al contingut i a la seva comunicació: Cada procés artístic arriba a la residència en un moment diferent i en un estat de maduració i de qüestionar-se diferent. Flexibilitzar les trobades, cuidar les obertures dels processos al públic, trobar formats còmodes de relació entre l'artista i la institució que l'acull són maneres d'agilitzar el treball i enfocar els esforços cap on realment fan falta.

Com podem atendre allò que potser encara no té una forma prou clara com per comunicar-ho i tractar-ho fàcilment, però que necessita recursos i suport per arribar a bon port?

Cal atenció i delicadesa. No sempre cal fer grans esforços, grans moviments, tampoc cal que tota l'estona tot sigui visible. La incertesa i la confusió són parts essencials de qualsevol procés de creació. Per això, sovint només cal mantenir la calma davant el desenvolupament canviant d'un procés. N'hi ha prou amb posar atenció i respectar profundament la intimitat de l'artista pel que fa al seu treball i als seus temps. Així, sabràs detectar i esperar que arribi el moment més adequat per obrir un procés al públic.

És responsabilitat nostra com a gestores elaborar el marc de qüestions i objectius (compartits i concrets) a partir del qual es decidiran estratègies de comunicació adequades pera a totes les parts, en col·laboració directa amb les artistes.

El fet artístic és un fet quotidià i comú, per molt que certes visions romàntiques segueixin imaginant l'artista com un ésser deïficat i separat de la vida quotidiana. Hem de trobar maneres de comunicar els processos de creació sense traïr la seva naturalesa particular i sense convertir-los en enigmes o rareses artístiques només aptes per a experts.

L'única manera de trobar aquestes 'altres' maneres és dialogant amb l'artista i proposant múltiples maneres de crear una convivència real entre totes. Per fer-ho, cal fer un esforç de desempallegar-nos de prejudicis i patrons preestablerts i diferenciar clarament el que és un treball en desenvolupament i un procés tancat i acabat.

Quins són els recursos necessaris per poder oferir una residència eficient?

Els recursos a la teva disposició sempre es poden utilitzar i jugar de maneres molt diferents. És cert que si pertanys a l'administració pública pensaràs que t'acompanya una realitat complexa, amb múltiples problemes i emmarcada per nombroses matusseries burocràtiques. Però sempre hi ha maneres de fer per aconseguir que les condicions existents juguin a favor de la creació. I estem convençuts que trobaràs la teva.

Per què acollir una residència en el meu context m'enriqueix a mi i a la meva comunitat?

Valorar el procés de creació com un fi en si mateix obre un univers de possibilitats (d'allò possible) per a tu i per a la teva comunitat. És posar en valor la pregunta per davant de l'afirmació i el procés per davant del resultat. En definitiva, quan introdueixes processos de creació dins la quotidianitat del teu entorn estàs ajudant a desenvolupar actituds crítiques, formes de col·laboració i d'autonomia a l'hora de concebre estratègies de relació entre persones. A més a més, el fet que tu acullis constantment persones que venen d'altres indrets sempre activa i enriqueix l'entramat social-comunitari que t'envolta.

Com evitar la tendència al farcit i acollir des d'un estat d'espai buit?

Un model flexible, capaç de buidar-se per acollir, compromès amb el diàleg i amb l'escolta autèntica del que ens proposen els processos de creació, implica necessàriament posar en funcionament noves formes de gestió, i per tant, posar en pràctica altres maneres de relacionar-nos entre nosaltres. Aquest és un repte que possiblement et pot semblar inabastable ara mateix, però pensa que no estàs sola, nosaltres també fem la mateixa recerca que tu. I, sobretot, no caiguis en la tendència del farcit, intenta superar-lo i evitar els desitjos més o menys personals. Evita la saturació de continguts i procura posar tota l'energia quan ofereixis un espai per a la creació. I presenta'l com un espai buit, obert, flexible i disponible.

I com ha de ser el tracte entre els artistes i l'equip de gestió que acull un procés en desenvolupament?

Ens sembla que a dia d'avui ja no es pot tractar als artistes com a 'usuaris' o 'clients'. Pensem que hem de trobar una col·laboració real de totes les parts, i identificar-nos com a còmplices d'un mateix esforç. Evidentment cada part ha de portar a terme tasques diferents, però totes necessàries i complementàries. Pensem que la

buit obert disponible

paraules clau

paraula que ens fa sentir més còmodes a dia d'avui és 'HABITANTS'; habitants legítims d'espais de creació i de residències que donen sentit, significat i continguts genuïns sempre canviant, sempre lligats a les realitats de cada moment.

I nosaltres, els equips gestors?

Som còmplices. Escolta a les artistes, als seus processos i a l'entorn et portarà directament a formes de gestió i de relació concretes, necessàries, adequades i eficaces per a tu i per a la teva comunitat. Som còmplices i col·laboradores a l'hora de generar recursos i en la transformació directa de les realitats on vivim i amb les quals ens relacionem.

2.

Carmen Larraz: ideal de residència artística

Per a mi, l'ideal d'una residència artística és submergir-me en una experiència artística i creativa, en un lloc determinat, acollida per una persona o un equip que m'hi ha convidat, durant un període concret i amb unes condicions pactades. A partir d'aquests paràmetres, que s'han de conèixer per endavant, el que passi a partir d'aleshores serà una variable constant: què emana del lloc i on estan els seus límits, com sóc acollida en un sentit humà per la persona o l'equip i quina connexió artística hi estableixo, com les condicions faciliten més o menys les possibilitats de capbussar-me en el viatge artístic...

Tal i com jo ho visc, el que més m'excita és estimular l'escolta d'aquestes variables i observar com les gestiono i m'hi moc, com les converteixo en còmplices del procés creatiu. Així mateix, i de manera recíproca, entenc que el meu pas pel lloc deixarà un pòsit que passarà a formar part del recorregut d'aquest espai amb la seva gent.

Per això, crec que cada residència suposa una possibilitat d'enriquir la trajectòria creativa i una connexió amb l'entorn on conviu, i al mateix temps, cada artista o equip que resideix l'espai, suposa una possibilitat d'enriquir amb la seva recerca aquest entorn humà.

Lloc d'acollida d'artistes i processos creatius. Espai on es comparteixen experiències i es desenvolupen diferents universos de treball.

Temps que incrementa la curiositat durant una pràctica.

3. Laida Aldaz

creadora

4.

Fernando Pérez:

la residència és política

La residència és política. Ocupa un lloc i un temps diferent a l'espectacle i a l'esdeveniment i permet altres formes de desenvolupar la capacitat creadora de l'artista, això també és polític. El format residencial és més adequat per al desenvolupament estructural de la cultura, menys efímer i encaixa de manera complementària amb la resta de formats de processos artístics en aquesta societat cada vegada més complexa, més híbrida i en transformació.

La residència és radicalment fonamental en les polítiques culturals, però encara ho és més el desenvolupament de les artistes que puguin aconseguir totes i cadascuna d'elles. Les residències de procés, d'investigació, tècniques, col·lectives, o qualsevol dels cognoms que puguem afegir-hi, són instruments de les pràctiques i els processos i així, aporten resultats en primera instància als artistes i al desenvolupament dels sectors. Són el substrat intermedi entre la idea i el resultat, per tant: eix i vehicle de les idees.

Des d'aquí estem impulsant i afavorint la residència com una nova pràctica, que complementi les subvencions i les polítiques públiques en matèria de cultura i que 'obligui', en el sentit positiu del terme, a acollir iniciatives de creació a cadascun dels festivals o centres que depenen directament del Govern o que, d'una manera o altra, hi estan vinculats.

Les residències, des del nostre lloc, no caldria que ens oferissin resultats a curt termini, els resultats poden ser plausibles en el futur o potser no necessiten resultats.

5.

Residències a Huarte

El Centro Huarte ofereix tant estances com residències. Les primeres són cessions d'espai per als artistes que necessitin un estudi i una infraestructura per poder desenvolupar la seva feina en les condicions adequades. La convocatòria és oberta tot l'any i està pensada per a artistes locals, tot i que també s'ofereix a aquells artistes no locals que puguin residir a Pamplona o a Huarte, per compte propi amb finançament extern.

En el cas de les residències, s'obre convocatòries puntuals amb temes específics i amb una compensació econòmica, d'aquí la distinció entre ambdues línies de treball. Les residències són programes propis o en col·laboració amb altres espais, entitats, festivals, etc. i tenen com a finalitat l'experimentació i la investigació artística. S'insereixen, a més a més, dins les estratègies i accions encaminades a aconseguir alguns objectius del nostre projecte de direcció (que encarem com un procés d'investigació).

Fins el moment hem desenvolupat dues residències: la primera va començar el novembre passat dins el marc del festival DNA, en la qual es proposava a 7 artistes locals desenvolupar un projecte d'investigació, individual o col·lectiu, i generar un grup de treball entre ells/es. D'aquesta manera s'iniciava una línia de treball que té el propòsit d'unir i consolidar la comunitat de pràctiques escèniques de Navarra, actualment molt fragmentada. Aquest any hem tingut l'oportunitat de continuar amb aquest enfocament gràcies a la col·laboració amb Isabel Ferreira (nova directora del festival DNA) i Edu Bonito (coordinador de residències del mateix festival), que ja tenien una trajectòria de conjunta al Brasil, on hi han treballat durant anys amb idees molt similars en un projecte anomenat coLABoratorio.

Així, coLABoratorio DNA, com l'hem anomenat en aquesta edició, s'està desenvolupant durant el mes de maig i s'hi ha convidat també a artistes no locals, però mantenint la mateixa intenció de promoure l'activitat d'investigació i col·laboració escènica al nostre territori.

L'altra residència que hem ofert, i que també s'està desenvolupant en aquests moments, porta per nom "Repensar el contenidor". S'està realitzant conjuntament amb la plataforma independent "halbarenarte" i dins de les activitats del Collaborative Arts Partnership Programme (CAPP). "Repensar el contenidor" consisteix a realitzar una investigació que contribueixi a redefinir l'arquitectura del Centro Huarte, sense limitar-se a la intervenció espacial de l'edifici i amb una recerca que s'enfoqui cap a la responsabilitat social de l'edifici en relació al context local. Per nosaltres és molt important apropar-nos a les persones que viuen a Huarte, que van veure com es construïa un edifici d'una gran envergadura al seu poble fa deu anys, en detriment d'algunes de les seves necessitats i sense cap relació amb ells/es en aquell període, exceptuant la cessió d'un espai per a activitats puntuals d'agrupacions culturals.

Al llarg d'aquest any també hi ha altres residències: una d'intervenció en el Complejo Hospitalario de Navarra, una sobre investigació de comissariat, una altra sobre investigació al voltant de l'activitat artística a Navarra i una o dues més d'intercanvi artístic internacional.

Elisa Arteta, codirectora del Centro Huarte

6.

Neto Machado i Jorge Alencar: residència artística com a espai de desnaturalització i digressió.

El concepte desnaturalitzar es refereix tant a 'expatriar' com a 'canviar', en el sentit d'alterar les qualitats d'algú o d'alguna cosa. Així, la residència es pot pensar com un context de creació 'que desplaça', on la investigació de l'artista es mou a mesura que habita espais, cossos i geopolítiques diverses. Un exili voluntari, la potència del qual rau en la capacitat de desnaturalitzar operacions ja reconegudes (mapejades) per afavorir l'emergència de nous arranjaments perceptius i, per tant, altres maneres de composició. Aquest desterrament no és tant un simple canvi d'escenari sinó més aviat una descentralització de les nostres pròpies lògiques d'estar en el món.

La digressió tracta del fet d'allunyar-se, d'apartar-se d'un lloc on s'hi estava. Un viatge, un retir. A més a més, es refereix a l'oportunitat de desviar-se de la direcció apuntada, de fugir temporalment d'un tema preestablert. En aquest sentit, residir és perdre's en el camí, i no necessàriament traçar un lloc precís o acabar en una obra. És sobre disparar coses que seran tingudes en compte en un futur imprecís. És crear temps per dispersar, per no se productiu i, per això mateix, definir la creació com un camí i no com una arribada.

7.

Marcos Morau: sobre la idea de residència

Com a coreògraf i director m'agradaria començar considerant que, segons les meves vivències, la part més important d'una residència de creació no és la culminació de l'obra sinó el procés creatiu mitjançant el qual la imaginació es conjuga amb les vivències i l'atmosfera del moment històric per materialitzar una idea i/o una necessitat en un acte viu. Entenc les residències de creació com una trobada amb allò desconegut, un marc *espai-temporal* on les idees es materialitzen o entren en crisi: disposar d'un espai, de prous recursos organitzats i facilitadors, responsabilitat mútua, experimentació, intercanvi i diàleg, tant per part de l'artista com per part del que acull. Com a companyia hem tingut residències de tota mena: amb/sense allotjament, amb/sense manutenció, amb/sense necessitat de mostrar el nostre treball, amb/sense necessitats tècniques, bàsiques i/o concretes, amb/sense intercanvi amb els altres residents. Una de les coses que hem valorat positivament ha estat el fet d'afavorir els mecanismes d'enllaç entre diferents disciplines artístiques, de proximitat o no, i la implicació de sectors no artístics capaços d'afavorir la visibilitat del projecte. El fet de poder connectar el projecte amb el context cultural de la ciutat on es porta a terme (teatres, festivals i persones rellevants dins del panorama territorial concret) solidifica i dona confiança al projecte que, tot i trobar-se incomplet, comença a projectar-se en una finalitat concreta. En definitiva, les residències han d'afavorir la vivència del creador, que necessita una renovació constant del pensament, perquè el canvi i la transformació viscuda són una part vital del procés creatiu.

8.

Paulo Vasques: creació 'in situ'

Procés de creació desenvolupat 'in situ' que sorgeix d'una invitació/encàrrec que un festival fa a un artista, o en una altra marc de la programació, un període de treball en el procés de creació d'un projecte performatiu (generalment en un espai teatral) que té el propòsit final de mostrar-se. En ambdós casos, el context del lloc, els agents implicats i les condicions de treball interfereixen intrínscament en el procés artístic i la pròpia invitació/encàrrec requereix que s'estableixi un diàleg que creï un context concret. El programador/festival, adés còmplice de l'obra de l'artista adés amfitrió, s'encarrega de la mediació entre les institucions i els públics, però també ha de ser receptiu per repensar-se davant els desafiaments que els projectes artístics presenten en relació al seu context local.

Codirector del Circular Festival (Portugal)

9.

Juneda*, d'un model de residències 'formal' a un projecte d'incursió social en el territori:

L'any 2011 arrenca la primera edició de Juneda Incursió Pro, un espai d'investigació escènica en format residència en una masia rural de ponent. Hi han passat diferents professionals com Stefan Metz, Blanca Portillo, Alfredo Sanzol, Andrés Lima, Carles Santos, Pablo Messiez, Sol Picó, entre d'altres.

Un any més tard, i després de múltiples converses amb la Sol Picó i la Vero Cendoya, decidim experimentar i obrir una nova línia amb el propòsit d'apropar el projecte dirigit a professionals als col·lectius més vulnerables del nostre poble.

Inicialment, el propòsit era que fossin espectadors del resultat del procés creatiu de les residències, però degut a la capacitat reduïda de desplaçament, es va buscar una nova solució: trobar localitzacions adequades dins del seu centre de residència i treball, i fer desplaçar els artistes en residència per mostrar i compartir els seus processos de treball desenvolupats a Juneda. La proposta i l'experiència va ser un èxit.

És a partir d'aquí quan decidim donar un pas endavant i evolucionar el projecte, donant el protagonisme a aquests col·lectius vulnerables, que passen de ser espectadors a ser protagonistes. Apliquem la mateixa filosofia de treball, anem de la mà amb els centres per tal d'adaptar-nos a les necessitats del projecte i busquem la complicitat i el compromís amb el municipi d'acollida.

* Juneda, província de Lleida (3.497 habitants)

Aquest any, afrontarem la cinquena edició amb sis centres participants de la província de Lleida, amb una cinquantena de persones amb altres capacitats que gaudeixen del procés de treball durant 3 mesos intensius. Avui tenim tancat un calendari d'actuacions i per primer cop, estarem programats a la Fira de Tàrraga.

Ramon Giné, Tècnic de Cultura de l'Ajuntament de Juneda

Aquest text itinerant i obert titulat 'Residències' està fent aquest recorregut:

Festival Sismògraf

20-24 abril 2017

Veus: Marcos Morau, Paulo Vasques, Ramon Giné

Iniciativa acollida dins el marc del Pro365

DNA Festival

19 maig - 2 juny 2017

Veus: Carmen Larraz, Laida Aldaz, Fernando Pérez, Centro Huarte, Neto Machado i Jorge Alencar.

Iniciativa acollida dins el marc del PEA - CoLABoratorio

Text editorial del Graner (Cristina Alonso i Jaime Conde-Salazar) + traducció i maquetació de Raquel Tomàs.